

halewijn

Gewijden & toegewijden

Pleidooi voor een
kerkelijk vrijwilligersbeleid

JAN LAGAE

Auteur: Jan Lagae

Voorkaft: Beeldhouwwerk: Wilfried Jacops

Foto Jan Lagae op achterflap: Frank Bahnmüller

Tekeningen: Paul Van Steen e.a.

Vormgeving en druk: Halewijn nv

© Halewijn nv 2022, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, België, www.halewijn.info

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

D/2022/5930/030

ISBN 978-90-8528-673-8

Inhoud

I Dream... Zie je het niet? Ik ga iets nieuws beginnen (Jes. 43, 19) 7

DEEL 1:

**IS ER AL EEN VRIJWILLIGERSBELEID
IN ONZE VLAAMSE KERKGEMEENSCHAP?** 13

1. Ons kerkelijk vrijwilligersbeleid nu?
Van Katholieke Actie naar DIENSTBAARHEID! 14
2. Evolutie in het vrijwilligerswerk in Vlaanderen 24
3. Vrijwilliger in de kerkgemeenschap in Vlaanderen:
een hulpje of reeds volwaardige partner? 36
4. Een dubbele perspectiefwissel: declericalisering en diakonie.
Twee specifieke opdrachten van én voor vrijwilligers! 45
5. Hoog tijd voor een duidelijker medewerkersbeleid! 57
6. Bij de grote verscheidenheid van taken in onze kerkopbouw
zijn complementariteit en meer pluriformiteit broodnodig! 65
7. Stapstenen naar een kerkelijk vrijwilligersbeleid 73

DEEL 2:

**EVANGELISCH LEIDEN EN MEER BEGELEIDING
IS NU HOOGSTNOODZAKELIJK** 81

8. Bevrijdend evangelisch leidinggeven zoals Jezus.
Pleidooi voor meer evangelisch en charismatisch leiderschap 82
9. Hoe omgaan met macht in ons kerkelijk medewerkersbeleid? 92
10. Synodaal werken = opdracht, gave en opgave 104

DEEL 3:	
PRAKTISCHE UITWERKINGEN EN VOORSTELLEN	111
11. Vrijwilligers scheppen nabijheid	112
12. Spiritualiteit van de kerkelijke vrijwilliger: partner mogen zijn	119
13. De wet op vrijwilligers: uitgangspunten en wijzigingen!	126
14. Vijf vingers van onze paus Franciscus, s.j.! Een gebed voor deze tijd	139
15. Tot slot: wie A denkt, moet ook B durven doen!	145
16. Ode aan elke vrijwilliger	147
Geraadpleegde werken	159

Heer,

laat mij met een open blik en humor staan
in de Kerk van vandaag én in die van morgen,
maar dit kan ik nooit alleen... ik snak naar vele fijne mensen
om me heen, allen samen door God gedragen.

Daartoe wil ik leren om vanuit gelovige onmacht nog
verder te groeien en eerlijk op zoek te gaan naar nieuw en
onvoltooid (geloofs)leven om dit nog meer en beter met
anderen te kunnen delen.

Ook wil ik blijven opkomen voor al wat mild, edel, waar en
rechtvaardig is, zonder medemensen te kwetsen.
Naar uw voorbeeld wil ik elk hart en elke geest aanspreken
van zovelen die enkel nog heil zien in wat voorbij is.

Heer, zo vaak voel ik pijn omdat ik onvoldoende oprecht en
fijngevoelig naar de juiste woorden zocht om uit te drukken
wat ik bedoel om meer ruimte te brengen
waar mentale verstikking ons allen bedreigt.

Heer, u zal willen begrijpen dat ik, dankbaar en erkentelijk
niet kan rusten zonder van velen vergiffenis te verkrijgen,
maar geef dat ik in mijn spreken en schrijven,
al was het maar even,
één stukje van uw waarheid mocht aanraken.

Anoniem

I Dream...

Zie je het niet?

Ik ga iets nieuws beginnen

(Jes. 43, 19)

Na 22 jaren in dit leven..., zo zong Boudewijn De Groot de schlager uit onze jeugd. Na meer dan zeventig levensjaren is het ook voor mij tijd voor een balans en wel vanuit deze hamvraag: 'Is er door mijn toedoen één figuurlijke steen verlegd op die door mij zo vaak bereden weg tussen Leuven en Mechele?' Deze vraag stel ik mij vooral vanuit de straffe titel van dit boek: *Gewijden & toegewijden*? Daarmee wil ik voornamelijk vragen stellen bij een tot nu toe haast onbestaand kerkelijk vrijwilligersbeleid en vooral bij de beperkte kansen die vele medewerkers krijgen om sterker betrokken te worden bij een degelijk kerkbeleid.

Na vijftig jaar van pastorale inzet blijf ik mezelf voortdurend afvragen of elke vorm van vrijwilligerswerk, - hoe en waar ook, nu en vroeger - voldoende gewaardeerd werd? Zomaar gewoon dienstbaar vrijwilligerswerk blijven verrichten binnen onze kerkgemeenschappen is niet meer zo vanzelfsprekend. Vanuit mijn persoonlijke ervaringen wil ik in dit boek terugkijken op hoe in kerkelijke kringen - in ruime zin - de inbreng van vrijwilligers werd en wordt gewaardeerd en tevens verkennen hoe we dit anders kunnen en moeten aanpakken.

Is de inzet en de toewijding van zoveel 'vrijwilligers' dan nieuw binnen het kerkbestel, niet alleen in Vlaanderen, maar ook over de hele wereld? Je zou al van Mars of verder moeten komen om niet te weten dat lang voor het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) de toewijding én vooral de inzet van 'leken' (wat een belast woord?) even oud is als de Kerk zelf. Reeds in Jezus' tijd, bij Paulus vooral en vanaf de eerste eeuwen van onze kerkgeschiedenis, waren er vrouwen en mannen die mee gestalte wilden geven aan Gods plan én aan de levensdroom van Jezus over deze wereld. Geraakt door Jezus' levenswijze vervulden zij allerhande opdrachten en stelden zij zich uitermate dienstbaar op bij elk kerkwerk. Denken we aan de eerste diakens, zoals Lucas beschreef in de 'Handelingen van de Apostelen' en aan nog zoveel andere voorbeelden!

Is het dat dan? Als dat het nieuwe zou zijn, dan moet ik daarover niet schrijven en velen kunnen hun tijd veel beter gebruiken dan door het lezen van dit boek. Wat is dan dat zogezegd 'nieuwe'?

Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie, nu al bijna 60 jaar geleden, discussieerden onze bisschoppen én theologen meestal *over de leken, nooit mét leken*. In opvolging van het spraakmakende en lang ondergewaardeerde conciliedecreet *Lumen Gentium* is het onze opdracht niet alleen totaal anders te gaan denken met en over onze kerkbetrokken medewerk(st)ers, maar ook over kerkopbouw in onze dragende geloofsgemeenschappen van 2022 en later. En dus moeten we ons nu al buigen over de noodzaak van een aangepast medewerkersbeleid in de ruimste zin, met meer plaats voor eindverantwoordelijkheid van alle medewerkers, waaronder vele vrijwilligers. Trachten om nog alle kerkelijke activiteiten (onder één mijter) draaiende te houden, zoals we nu nog te vaak doen, kan echt niet meer!

Het is dus niet enkel en alleen omwille van het snel afnemend aantal betaalde vrijgestelden en leken-beroepskrachten, – waarvoor nauwelijks geld is – dat wij hiervoor nu zo gevoelig zijn. Vooral door het grote gebrek aan waardering én erkenning voor het vele werk van het snel krimpende aantal geëngageerde kerkelijke werkkrachten, ('hoe en waar vinden wij nog voldoende mensen?') is er alvast vanaf nu een duidelijker en meer gestructureerd kerkelijk medewerkersbeleid nodig. Bij gebrek aan bindende afspraken, en om nog vele andere redenen, engageren – naar mijn aanvoelen – thans steeds minder vrouwen en mannen zich in onze b(l)oeiende(?) Jezusgemeenschappen.

Ik wil, als voormalig deken en federatiepastoor, nooit afbreuk doen aan het werk dat zovelen 'gratis, belangeloos en voor niets' verrichten op kerkelijk gebied. Ik denk daarbij aan de poetshulpen, klusjesmannen², bloemenschik(st)ers, koren, lectoren, audio- en streamingtechniekers. En ook de vertegenwoordigers in allerlei raden, parochieploegen, pastorale zoneraden en de gelovigen (m/v), die hier en daar als vrijwilliger, met daarnaast vaak een voltijdse job, voluit eindverantwoordelijk mogen worden voor hun eigen geloofsgemeenschap.

Ook buiten de Kerk zien we nog altijd een groot engagement van vrijwilligers. Vanuit het kijken naar deze brede inzet kunnen we hier nu al stellen dat hoe zorgvuldiger een organisatie omgaat met haar medewerkers (m/v), des te groter de kans dat in de huidige tijdsgeschiedenis van 'ieder voor zich' velen nog openstaan voor de groeiende mogelijkheden aan vrijwilligerswerk en daardoor zal hun aantal vermoedelijk nog niet meteen slinken.

Hoe preciezer en nauwkeuriger alle medewerkers, mits duidelijke afspraken, zich intenser betrokken mogen voelen bij het hele kerkbeleid, des te meer kansen op een continu proces van groeiende medeverantwoorde-

1 Op het Tweede Vaticaans Concilie was er voor heel Vlaanderen slechts één 'lekenwaarnemer' aanwezig: professor dr. Jan Grootaers van de KU Leuven.

2 Heel wat pittige anekdotes hierover kun je lezen in het boekje van Ronald Sledsens: *Ongewone avonturen uit het leven van een priester*, 2008, Davidsfonds, Leuven.

lijkheid en zelfs *echte eindverantwoordelijkheid*. Tot op vandaag schijnt dit in kerkelijke kringen nog altijd niet zo evident.

Van 2003 tot eind 2008 bestond er in het vicariaat Vlaams-Brabant van het aartsbisdom Mechelen-Brussel een zeer actieve werkgroep 'vrijwilligersbeleid'. Haar werking evolueerde naar een 'denktank' met druk bijgewoonde studiedagen, vele gespreksnota's en drie dekendriedaagsen in Torhout waar vooral rond evangelisch leidinggeven werd gewerkt. Waarom deze werkgroep haar werking en activiteiten en haar jaarlijkse vormingsnamiddagen in Kortenberg opschortte, weet ik nog altijd niet³. De vele rake besluiten uit die tijd, die ik minutieus bijhield, wil ik niet laten verloren gaan. De knagende gedachte dat veel van wat toen besproken en gerealiseerd werd, thans in onze kerkelijke kringen ondergesneeuwd is geraakt, laat me niet los. Daarom ook ben ik aan dit boek, een droom sinds jaren, begonnen tijdens de coronacrisisgolven van 2020 tot 2022. Toen werden vele hulp- en zorgverleners terecht 'helden' genoemd. Ook na deze coronatijd zullen wij kerkverbonden en andere vrijwilligers 'dagdagelijkse helden' en 'schatten van mensen'⁴ mogen noemen, want zij schenken elke dag aan deze soms harde wereld een hartelijk gelaat.

De decreten van het Tweede Vaticaans Concilie, en de verworvenheden van *Lumen Gentium* in het bijzonder, hebben in sommige kringen veel te lang op concrete uitvoering moeten wachten, zelfs tot op vandaag. Daarom draag ik graag dit werk op uit erkenning en waardering voor zoveel kerkelijke inzet van al wie zich ontelbare jaren uitgesloofd hebben '*gratis, belangeloos én voor niets...*'

Dit boek draag ik op aan mijn lieve ouders, helaas te vroeg overleden... maar ook aan zoveel fijne gelovigen die samen met mij bijna zestig jaar lang gestalte gaven aan een hartelijke Kerk, waar 'evangelisch' leidinggeven voor niemand een ijdel woord was. Zoveel heb ik van hen gekregen en misschien zij ook een beetje van mij. Als Chiroleider, later in 1964 als een van de eersten aan het 'nieuwe' Leuvense Johannes XXIII-seminarie, als stagelopend theologiëstudent tijdens Vaticanum II, later als 'onderpastoor' én medepastoor. Dan als verantwoordelijke voor de parochiale catechese in Vlaams-Brabant en Brussel, aalmoezenier van twee gezinsgroepen, vormingswerker bij KVLV (nu Ferm) en Markant, pastoor-deken in Diest en later ook in Londerzeel. Dan federatiepastoor in Meise en Wolvertem, vele jaren moderator van de priesterraad, medeverantwoordelijke voor Ademtocht, (een bezinningsbeweging voor 55-plussers) en in zoveel andere kerkvormen met contacten in parochies over de hele wereld, enzovoort... teveel om op te noemen. Dit al-

3 Zie hierover 'Het waarderen en ondersteunen van vrijwilligers' in *Pastorale stapstenen*, maart 2007.

4 Lees ook over 'schatten van doeners' de bijdragen van Lieve Wouters in het parochieblad *Kerk&leven* in 2011, het Jaar van de Vrijwilliger.

les van binnenuit mogen meemaken doorheen het samengroeien naar heuse mede- én eindverantwoordelijkheid was voor mij steeds sterk de moeite waard!

Ik geloof dat ik met dit boek in de voetstappen treed van mijn vader, die herhaaldelijk soms wat spottend over anderen én over zichzelf schreef: *Rien ne vaut le plaisir de se voir imprimé*. Maar ik wil zeker even fier zijn op mijn moeder die naast haar gezin van acht kinderen vele jaren lang haast elke dag (met haar kleine gele 'Fiatje') klaar stond om deel te nemen aan elk vrijwilligerswerk, zowel binnen als buiten onze Kerk....

Hier wil ik expliciet en nadrukkelijk mijn dank uitspreken aan vele vrienden: 'ervaringsdeskundigen', vroegere beleidsmedewerkers en 'theologen' bij wie ik mijn licht mocht opsteken en die mij tips gaven bij het schrijven. Namen noemen betekent belangrijke mensen vergeten maar mijn dank gaat hier zeker uit naar (alfabetisch gerangschikt volgens voornaam): de auteurs van de getuigenissen en ook Dion Veys(+), Erik Devriendt, Geert De Decker, Jan Van den Berghe, Jef Stevens, Joost Callebaut, Jos Marien, Jos Vanachter, Lieve Lagae, Liliane Krokaert en Marc Jaspers, Louisa De Donder, Marcel De Pauw, Mister Internet, Paul Van Steen, Peter De Mey, Toon Osaer en Werner Van laer. Ook dank aan allen die het voorontwerp, een of ander hoofdstuk en/of het hele boek hebben doorgenomen. Dank u, God, voor al hun gratis gespendeerde uren en vele inspanningen!

Jan Lagae

*Vrijwilligers vinden...
is een kunst*

Vrijwilliger worden
is een gunst.

Vrijwilligers behouden
is een geluk.

Vrijwilliger blijven is zo
vaak ook een meesterstuk.

Vrijwilliger zijn...
is vrijwillig maar niet vrijblijvend,
verbonden maar niet gebonden,
onbetaalbaar maar niet te koop.

Vrijwilliger zijn
is positief denken,
is positief doen
met als enig doel
voor jezelf en voor elk ander een
buitengewoon goed gevoel!

en het 'wonder' Cardijn. Die jonge onderpastoor slaagde in enkele jaren erin vanuit zijn ervaring in Laken bij Brussel, de geestelijke nood en de behoefte aan menselijke bejegening van de arbeiders- en de lagere bediendenklasse wereldkundig te maken en de overtuiging ingang te doen vinden dat zij voor Christus kunnen en moesten worden veroverd.

Bisschop Emiel Jozef De Smedt

In *Een man van Pinksteren* toonde onze studiegenoot Robert Houtave aan hoe Emiel Jozef De Smedt als nieuwe bisschop van Brugge de Katholieke Actie nog deed groeien en bloeien, ook met KA-organisaties voor volwassenen. Houtave publiceert een foto van Walter Vanackere, gewestleider bij de Katholieke Burgers- en Middenstandsjeugd' (KBMJ), die op 16 september 1956 in de handen van mgr. De Smedt de belofte aflegt van 'volle dienstbaarheid, rechtzinnige volgzzaamheid en onwankelbare trouw' aan zijn bisschop én aan de KBMJ¹⁶. In 1959 sprak mgr. De Smedt op het diocesaan Strada-weekend een rede uit met als titel: 'Christus in de straat: grondvesten van ons apostolaat'. Deze Stradabeweging verving toen het Mannen-en Vrouwenverbond voor Katholieke Actie en dankzij haar aanvankelijk succes en dito invloed bleef ze lang als lekenbeweging op verschillende parochies voortbestaan. Van de leden van Strada werd immers verwacht: 'zelfwerkzaamheid én meewerken met de parochie'. Strada stond voor Straatactie voor Dienstbetoon en Apostolaat. Dit alles dienen wij natuurlijk sterk te bekijken tegen de achtergrond van de tijdsgeest van de twintigste eeuw. Tussen de beide wereldoorlogen klonk er overal een hunkering naar stevige leiders en naar een hiërarchisch uitgebouwd machtsapparaat van top naar basis, zoals in Spanje, Italië en veel andere landen. Er diende immers een machtig 'blok' gevormd tegen al wat het bestaande gezag in de maatschappij en ook de groei van de Kerk in gevaar kon brengen. Het mag ons dus niet verwonderen dit terug te vinden in de Kerk en in zeer vele bisdommen in heel Europa en ook erbuiten. De hele Kerk was toen zowel in positieve als in negatieve zin zo gevoelig voor deze erg duidelijke 'tekenen van de tijd'.

Kerk in Vlaanderen en het lekenapostolaat

Onder impuls van de Leuvense professoren J. Kerkhofs en J. Van Houtte verscheen in 1962 het verzamelwerk *Kerk in Vlaanderen*, een kanjer van 672 pagina's vol beschouwingen over de Kerk van toen. Daarin werd er in de aanloop naar het Tweede Vaticaans Concilie een overzicht gegeven van al wat leefde in de 'Kerk in Vlaanderen'. Uit het overzicht van de auteurs en de titels van de verschillende hoofdstukken kunnen we afleiden hoe rijk-

¹⁶ HOUTAVE, R., *Een man van Pinksteren*, uitgave in eigen beheer, 1996, p. 46-47

geschakeerd de Kerk hier te lande toen nog aanwezig was in de hele maatschappij. J. Ghoois schreef op p. 185 over de christelijke bewustwording van de 'leek'. Op p. 215 brak J. Grootaers, later de enige Vlaamse leek op het Concilie, een lans voor het zo nodige verschil tussen het strijdend organisatorische (van de KA) en het getuigende christendom. A. Dondeyne schreef over vijftiengintig jaar Katholieke Actie en over Universitas. Dit alles ook vanuit de bewustwording na het grote Nationale Congres voor Lekenapostolaat, dat in Leuven plaatsvond eind december 1956.

In zijn bijdrage schreef G. Philips over het verder verspreiden van deze Katholieke Actiegedachte die in Italië begon onder paus Pius XI¹⁷. Het doel was een grotere deelname van leken aan het apostolaat van de kerkelijke hiërarchie. Zo schrijft hij onder meer over Cardijn: 'Bij ons was hij de man, die aan deze gedachte van de paus vlees en bloed heeft gegeven door zijn werking bij de jonge arbeid(st)ers... Na Wereldoorlog II wilden de leken iets anders dan alleen maar de verlengde arm zijn van de priesters; zij wilden een eigen taak vervullen'. Verder stelt hij hoe kenmerkend het 'getuigen' de plaats innam van het vroegere door de Katholieke Actie zo vaak gebruikte 'veroveren' ofwel 'heroveren' (sic), te gericht op het bewaren van een zeer beschermende rol van, voor en door de Kerk.

In een recent boek over Jozef Cardijn van S. Gigacz, secretaris van het Cardijninstituut in Australië lezen we over diens onvolprezen, eenzame en steeds volgehouden strijd voor de leken in de Kerk: 'Wij kennen natuurlijk Jozef Cardijn (1882-1967) allereerst als stichter en bezieler van de KAJ, de jeugdbeweging voor christelijke arbeiderskinderen'. Onder de naam Young Christian Workers ging zijn beweging wereldwijd en is Jozef Cardijn tot op vandaag een van de bekendste Belgen in de wereld¹⁸. Zijn engagement werd vanuit Rome aangemoedigd voor zover het paste binnen de Katholieke Actie, die vooral de secularisatie wilde bestrijden, zoals hoger al beschreven. Deze Australische pleitbezorger voor de zaligverklaring van Cardijn beweert zelfs dat precies door zijn onverdroten hameren op het idee van het lekenapostolaat, Cardijn toen al de weg vrijmaakte voor het Tweede Vaticaans Concilie. Uit zijn onverdroten inzet volgde ook de strijd voor meer verantwoordelijkheid voor leken in het reilen en zeilen van de Kerk. Dat lag bij een aantal prelaten minder goed. Daarom beschrijft Gigacz in zijn boek hoe vastberaden en diplomatisch Cardijn moest te werk gaan om zijn ideeën ingang te doen vinden. Dat alles begon lang voordat er van dat concilie sprake was. In 1951 hield het Vaticaan een wereldcongres over de uitdagingen van het arbeidersmilieu. Jozef Cardijn maakte er een halszaak van om dit congres niet in het teken te zetten van de Katholieke Actie (de massa terug naar de

17 p. 261 en volgende

18 GIGACZ STEFAN, *The Leaven in the Council. 2018 - Cardijn, Vatican II and the 21st century. 2018 - The role of the jocist network at Vatican II. 2018*. Voorlopig is het boek enkel in het Engels beschikbaar.

kerk krijgen), maar wel van meer lekenapostolaat om de actieve rol van leken in de maatschappij meer in de verf te zetten. Gigacz besluit: 'Aan het woord 'leek' kleefde toen nog een negatief en antiklerikaal gevoel'. G. Philips besloot in het boek 'Kerk in Vlaanderen' zijn betoog met de woorden: 'Van het samengeroepen Concilie koestert onze Katholieke Actie zeer grote verwachtingen.' Pater Cerpentier, c.ss.r. gaf in hoofdstuk acht van hetzelfde boek met 'Nieuwe vormen van apostolaat' een overzicht van wat er toen zoal bestond en tot stand kwam, zoals Marialegioen, Lekenorde van Sint-Paulus, gezinskringen en gezinsgroepen en het reeds eerder genoemde Strada en zovele andere.

De Kerk had veel 'waarden te verdedigen' tegenover de toen heersende tijdsgeest. Geleidelijk aan werd de hunkering naar een meer democratische manier van leidinggeven ervaren. Dit ging zeker niet zonder slag of stoot en wij kunnen hiervan ook thans nog vele sporen terugvinden. In het tweede deel, waarin ik het heb over evangelisch leidinggeven en het ethisch omgaan met macht, kom ik hierop terug. De Katholieke Actie als *strijdende* beweging is nu verdwenen, maar toch zijn er in bepaalde parochies en in allerlei kerkelijke geledingen nog veel uitwassen van die te sterke kerkelijke machtsuitoefening langer blijven bestaan dan nodig. Veel voorbeelden en boeken uit ons Vlaamse rijke Roomse verleden illustreren dit voldoende¹⁹.

Twee tendensen in het lekenapostolaat

Vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw zijn er twee duidelijke tendensen aanwezig in elke vorm van lekenapostolaat. Enerzijds is er de betrokkenheid, de (bege)leiding van én de eindverantwoordelijkheid van de pastoraal actieve leek die zich totaal engageert in de vele socioculturele bewegingen naast de 'proost, de aalmoezenier of zelfs de bestuurder' zoals die in sommige (jeugd)bewegingen nog genoemd werd. Anderzijds gaat het om de heel eigen inbreng van de 'leek in de wereld' vanuit diens beroepsbekwaamheid, specifieke inzet en toewijding wanneer hij of zij gestalte wil geven aan het beeld van een gekruisigde én verrezen Heer Jezus Christus. Elke leek schenkt aan deze wereld een nieuw gelaat dankzij zovelen die met al hun talenten hieraan onverdroten willen meewerken. Denken wij vanuit de herinnering aan de coronajaren 2020–2022 ook aan de geweldige inzet van de hele zorgsector. Hierop komen wij verder nog uitgebreider terug.

19 Voor dit alles kunnen wij ook niet naast *Kerk in de kring, de katholieke gemeenschap in Vlaanderen (1940–1980)* van LIEVE GEVERS uit 2014 en uitgegeven ter gelegenheid van haar emeritaat aan de KU Leuven. Ik verwijs ook naar de vlot geschreven boeken: *In de tijd van meneer pastoor, toen de kerken nog vol zaten* van JULIEN VAN REMOORTER, naar *Katholiek Vlaanderen* van Standaardredacteur MARC REYNEBEAU en ook nog naar *God in Vlaanderen, de kerken lopen leeg, maar de mensen vieren in velden en straten* van MARNIX PEETERS en RUDI VAN BEEK. Het zijn wat minder gekende werken maar nog altijd mooi met erg tijdsgebonden typische foto's, die op een zeer luchtige wijze de tijd van toen illustreren.

Ik vroeg Marie-Jeanne Roosemont, bezig bijtje en duivel-doet-al, die al veel jaren haar vlotte pen hanteert voor het parochieblad *Kerk&leven* van Strombeek-Bever, naar een getuigenis over haar buitengewone 'blitz-carrière' in het kerkelijke vrijwilligerswerk, zoals zij die zelf noemt. Haar verhaal gaat als volgt:

MARIE-JEANNE ROOSEMONT

Vanaf mijn twaalfde was ik 'ijveraarster' van de meisjesbond van het Heilig Hart,

toen mijn eerste vrijwilligerswerk in de parochie. In elk 'avondlof' van de maanden mei, juni en oktober verdeelde ik ook trots de zangboekjes met onchristelijke liedjes zoals: 'Wij willen God in onze woning...maar weg met hem die God versmaadt...(sic)'. Bij ons thuis werden er toen urenlang brieven gevouwen en adressen geschreven voor eetfestijnen en pannenkoekenfeesten, terwijl onze onderpastoor bij ons thuis volop genoot van koffie,

cognac én sigaren. Mijn vader liet zo vaak zijn winkel in de steek om leden te gaan werven voor de parochiale middenstandsvereniging, hij schonk ettelijke tombolaprijzen en kocht dan nog zelf al de resterende loten op waarna de hele familie kon genieten van spijs en drank voor het goede doel. Ik mocht daar toen wel opdienen maar ik werd wegens mijn jonge leeftijd naar huis gestuurd van zodra er gedanst werd.

Toen ik ging studeren verdween dit 'rijke Roomse Leven in parochieverband' zo goed als helemaal uit mijn leven. Ik leerde in de godsdienstcursus over de Bijbel, ik sloot me aan bij een Bijbelgroep en ik maakte kennis met een meer volwassen geloofsleven. Maar nog veel te jong voor een wijs oordeel, dacht ik toen als een 'hoogmoedig intellectueeltje' het wel zonder Kerk aan te kunnen. Ik hekelde het toenmalige, mijns inziens liefdeloze onbegrip voor geboortebeperking, echtgescheidenen, holebi's of zoveel wanhopige zelfmoordenaars. Ach kom, je kent ze ook, de struikelstenen van die tijd. Ik raakte de voeling met Kerk en parochie kwijt, maar gelukkig niet mijn geloof. Rond mijn zestigste, vrij jong gepensioneerd en helaas weduwe zonder kinderen en met veel zorgen om mijn ouders, schoonouders en familie achter de rug, werd ik vrijwilliger bij de zelfmoordlijn. Net toen ik, om praktische redenen, daarmee moest stoppen, duwde een nicht me een beetje plagend het parochieblad in mijn hand. Zij hadden er twee gekregen die week(!?). Er ging toen voor mij een ander kerkbeeld open, een nieuw en warmmenselijk 'Kerk en leven'. Ik las het blad van A tot Z, ik verslond het bijna. En de volgende zondag zat ik weer in de kerk. Ik was weer thuis, mijn diepere heimwee was gestild. Mijn 'loopbaan' kon beginnen.

In mijn eigen kleine parochie van het Voor, dichtbij Vilvoorde, werd ik door mijn meezingen meteen gevraagd voor het parochiekoor en toen ging het heel snel. In elke parochie vist men uiteindelijk te gemakkelijk zo vaak en zo lang in dezelfde vijver om medewerkers te vinden, die men dan zo vaak overtaadt. Men graaft zich in en in een kleine, snel verouderende parochie is dat vijftje toch heel klein. En wanneer iemand ontslag nam werd ik vlug gevraagd om in te

springen. Met het enthousiasme van een bekeerlinge wilde ik meteen aan alles meedoen. Ik werd lid van de parochieploeg en toen wij met Strombeek-Bever én Koningslo één parochiefederatie vormden, stapte ik met diezelfde geestdrift in de federatieploeg. Ik werd plaatselijk kernlid van Ziekenzorg, lid van Femma, van de werkgroep Welzijnzorg en van Broederlijk Delen. Ik leerde de liedjes aan de kinderen van de catechese, ik sloot mij aan bij twee gespreksgroepen, ik volgde Bijbel- en geloofsavonden, zelfs af en toe een retraite. Ik leek dus wel onverzadigbaar.

Mijn geluk kon niet op. Ik was intussen ook al lid geworden van de kerkfabriek, bij gebrek aan andere kandidaten maar om diezelfde reden ook lid van de kerkkuisploeg. Wij lachten zo vaak om mijn 'blitzcarrière'. En overal, bij priesters en leken, vond ik vrienden, geestgenoten en zielsverwanten en natuurlijk hier en daar ook een lastigaard. Maar met liefde en humor los je veel op. Voor elke federatie diende een 'federatiecoördinator' gezocht. Jongere, nog werkende parochianen konden zich overdag niet vrij maken en zo werd ik weer eens door onze parochiepriester uitgekozen. De opleiding die ik daarvoor moest volgen ontgoochelde mij. De nadruk lag immers teveel op organisatie en ik miste er het pastorale. Na een kort evaluatiegesprek hierover met 'iemand van het bisdom' werd ik dan toch aangesteld bij gebrek aan beter! Zij hadden ook daar weer eens 'iemand' gevonden om die leegstaande vacature op te vullen.

In mijn nieuwe functie kwam ik dus thuis in onze drie parochies. In Strombeek-Bever werd ik dadelijk lid van de parochieploeg en amicaal tot FC (federatiecoördinator) gedoopt, anderen zagen mij daarom juist als een spion van het aartsbisdom. Dat wantrouwen smolt vlug weg en onze nieuwe federatie groeide fel dankzij druk bijgewoonde gemeenschapsvieringen, door het smelten van de verenigingen én door het wederzijds bezoeken van elkaars parochiefeesten. Zeker niet door mijn werk als federatiecoördinator, maar vooral door de oprechte goede wil en de groeiende sympathie tussen al die parochianen, vaak dezelfde, die toen meewerkten.

Als kersverse federatiecoördinator werd ik ook lid van de decanale pastorale ploeg en kreeg ik de kans om pastoors en andere medewerkers van het decanaat van nabij te leren kennen door deel te nemen aan allerlei vormingsavonden. 't Was een boeiende tijd voor vrijwilligers. Helaas zag ik ook hoe mijn vele pastorale taken vaak ondersneeuwden onder zoveel organisatorische noden. Hier zag ik ook heel duidelijk hoe eenieder met een degelijke opleiding alvast *eindverantwoordelijke* zou kunnen worden in een kerkgemeenschap. En toen men 'pastorale zones' begon op te zetten bleek de situatie van onze uitstervende parochie van Het Voor, wegens financiële problemen, niet langer houdbaar. De parochie werd in stukken opgedeeld, onze parochiekerk Sint-Jan-Berchmans werd gesloten, ontwijd en samen met de parochiezaal verkocht en afgebroken. Dat was geen fijne tijd. De voorzitter van onze kerkfabriek stapte op, erg ongelukkig en te bang voor die nieuwe verantwoordelijkheden en ik schoof weer door. Gelukkig hadden wij in de kerkfabriek een zeer goede secretaris en penningmeester en ik kreeg hulp van de net aangestelde 'dekenassistent voor het tijdelijke', toen mijn enige steun en toeverlaat, die helaas te vroeg overleed. Onze parochie werd snel helemaal bij Strombeek-Bever gevoegd binnen de nieuwe pastorale zone Grimbergen. Het was een zeer warme, levende en hartelijke parochie waar ik als nieuwe parochiaan dadelijk mocht meewerken, overal waar het kon. Ik ben intussen 79 geworden, autoloos en minder goed te been, maar ik voel mij niet nutteloos. Ik denk niet aan roteren en ik krijg alle nodige hulp om voort te doen zoveel én waar ik kan. Zeker de Bijbel- en de

gespreksgroepen probeer ik nog altijd mee in stand te houden. Zo vergeet ik nooit voor Wie, voor welke mensen en waarvoor ik mij nu inzet.

Met deze lange tekst probeerde ik te antwoorden op de vraag van Jan Lagae: 'Heb ik mijzelf echt partner gevoeld of enkel maar hulpje bij al dat vrijwilligerswerk in onze kerkgemeenschap?' Ik heb mij dat nooit afgevraagd. Ik denk: de ene keer partner, een andere keer hulpje. Maar dat heeft geen belang als je maar wil doen wat gedaan moet worden, net zo goed bij het schoonmaken van wc's als bij het voorzitter 'spelen' van om het even wat. Mijn dienstbaarheid begon van onderuit, die ietwat strijdende Kerk werd teveel 'gemaakt' en bedacht van bovenuit.

Ik ben altijd zeer gelukkig geweest en ik ben dat nog bij mijn kerkelijk vrijwilligerswerk: wat een rijkdom van intense geloofsbeleving, veel nieuwe ontmoetingen van warme vriendschap en onvermoede ervaringen. Wat een kansen om mijn eigen weg te gaan vanuit een meer volwassen beeld over onze God, die Liefde is. Niet zozeer een almachtige Helper, maar een God die slechts onze handen heeft in dienst van zijn Kerk en zijn mensen. Als partner of als hulpje, dat heeft geen belang. Steeds graag gedaan!

Dank aan Marie-Jeanne Roosemont, pittig beschreven, dienend én getuigend!

Evolutie in het vrijwilligerswerk in Vlaanderen

*Vrijwilligers zijn het cement van de maatschappij,
zij zijn het voegwerk tussen de vele zo noodzakelijke
bouwstenen binnen onze gemeenschap.*

'Zonder vrijwilligers geen Kerk' geïnspireerd door Mark Van de Voorde²⁰

Wat zouden wij in Vlaanderen doen zonder vrijwilligers? Wij, dat zijn al die clubs, verenigingen, organisaties, parochies en vele andere verbanden waarvan en waarin wij leven. Vrijwilligers zijn de vele mensen die dag in dag uit 'gratis, belangeloos en voor niets' een deel van hun tijd (en geld) steken in wat wij zonder meer onze 'samenleving' noemen. Zij zorgen ervoor dat wij echt kunnen en mogen 'samen-leven'. Daarom zullen én de Kerk én de samenleving best alle vrijwilligers koesteren als dé grote schat in hun akker, als parels nog al te vaak in de grond verborgen (naar het evangelie van Matteüs, hoofdstuk 13)!

Beseffen wij voldoende dat onze zo geprofessionaliseerde maatschappij nooit de nodige vitaliteit en creativiteit heeft als zij die niet krijgt van haar vrijwilligers? Vooral de Kerk moet zich daarvan bewust zijn, zeker nu, in deze kanteltijd van ons gelovig-zijn! Zonder die duizenden vrijwilligers elke dag, zou de Kerk er allicht nog beroerder aan toe zijn. Zonder die blijvende en voortdurende inzet van al die vrijwillige medewerkers was het vuur van onze kerkgemeenschappen al lang uitgedoofd. Zowel pastores als vele (soms wat te 'klerikale') leken dienen duidelijk te beseffen dat zichzelf ons grootse kerkproject, zoals Jezus het heeft bedoeld, nooit alleen of eigengereid kunnen realiseren... Daarom is het van levensbelang op zoek te gaan naar nieuwe en vooral jongere vrijwilligers. Dat zou een item moeten zijn bij elke pastorale planningsvergadering.

²⁰ Citaat van publicist Mark Van de Voorde destijds verschenen op de inmiddels opgeheven site www.rorate.be. Omdat ik de tekst zo precies en fijntjes verwoord vind, breng ik hier een korte samenvatting van deze merkwaardige woord- en stijlkeuze.